

15.9.2000

הארץ

00c 06408

דעה

חיים הוגבי

בדינה עד אין גבול

ישראל 2000, עינינו הרואות ואוזנינו השומעות, אינה יודעת מה היא רוצה. לסגת מכל השטחים הכבושים? לא. לסי פח את כל השטחים הכבושים? לא. לעשות שלום? לא בדיוק שלום. לעשות מלחמה? לא בדיוק מלחמה. ומה כן? אין מי שיודע.

ישראל מבולבלת. כבר עשרות שנים, אולי אפילו יובל שנים, היא מבולבלת. אבל עכשיו, ביהר שאת: כשהכל צפוי והרשות נתונה, נראה הבילבול הזה כשירוף גמור. אפשר לעבור על הרשימה השמית של הפוליטיקאים הציונים, איש איש, סיעה סיעה, ולהיווכח שאין ביניהם אף לא אחד שתורתו נהירה ומשנתו ברורה. לאיש מהם, לא בקואליציה ולא באופוזיציה, אין תוכנית שלום שאותה הוא יכול לפרוש בפני הציבור, רק 'קווים אדומים'. ישראל, מדינה מיוחדת במינה. יובל שנים לאחר הקמתה ועדיין אין לה גבולות מוכרים. במשך שנים, הרבה שנים, ובמיוחד מאז '67, היו הפוליטיקאים, ימין ושמאל, אומרים לנו, כמו מבטיחים, שגבולות השלום עתידיים להיקבע כמשאומתן על הסדר הקבע עם הפלשתינים.

אבל עכשיו מתברר שמה שביקשו ברק ושות' להשיג לפני כחודשיים בקמפ דייוויד לא היו גבולות של שלום, מוכרים אהדדי, אלא אך ורק אליבי שישביח את שמה של ישראל בעולם כמדינה שוחרת שלום מבלי שתילץ להשיג לשם כך את צבאה אפילו משעל ארמה אחר. השבוע העיד הנחתום ברק על עיסת השלום שלו והבטיח שאם אכן יושג בטופו של דבר הסכם עם הפלשתינים הוא יביא לישראל "ירושלים גדולה מאיפּעם בעבר", אפילו "יותר גדולה מכפי שהייתה בימי המלך דוד".

כבר היו דברים מעולם. כאשר עשה ראש הממשלה דוד בן-גוריון בארמון האליזה, כאורחו של נשיא צרפת שארל דה גול, הוצגה בפניו שאלה קשה. איזה גבולות אתה מייעד לישראל, שאל המארח, אבל האורח חמק מן השאלה מבלי שהתייב על דבר ברור. כעבור שנים חזרה הסצינה על עצמה, כאשר עשה ראש הממשלה לוי אשכול בבית הלבן, כאורחו של נשיא ארצות-הברית לינדון ג'ונסון. גם בפעם הזו חמק האורח מהשאלה והותיר את המארח ללא תשובה. הגה איזכור ממאוס 1937. חיים ויצמן ומשה שרת, בפגישה עם סר ארתור גרנפל ווקופ, הנציב העליון הבריטי, ערב החלטת החלוקה של ועדת פיל. השלושה שוחחו על עתידה של הארץ. שרת כתב ביומנו על הדברים שאמר ויצמן, המגיד היג הציוני שהכל חשבונו מתון, באותה שיחה: "כל עוד ארץ ישראל כולה, או לפחות ארץ ישראל המערבית, היא המסגרת של הבית הלאומי, הרי גם אם חלות מזמן לזמן נסיגות, סופנו לרשת את כל הארץ: מה שאין כן אם קורעים את הארץ לשניים ומציבים גבול להתפשטותנו..."

"אגב כך", כתב שרת, "רמזו (ויצמן) כי הוא עצמו מאמין ובטוח שגם אם התקבל תוכנית החלוקה עתידיים אנו ברבות הימים להתפשט על פני כל הארץ, וכי בעיניו אין זה אלא סידור ל-25-30 השנים הבאות". וכך באמת היה: 30 שנים לא-חר אותה שיחה, בדיוק כפי שחזה ויצמן, התפשטה ישראל בתוך שישה ימים על פני כל הארץ ועדיין אינה מרפה. בהשאלה מן ההיסטוריה האמריקנית אפשר לומר שהישראלי לא ידע גבולות מימיו, אלא רק אזורי ספר. שם נע הספר מערבה ואילו כאן הוא נע מזרחה, בארץ ללא דין וללא דיין, במקום שבו כל דאלים גבר. יתכן שכמו בסיפור האמריקני כך גם כאן: הספר, שנארג באתוס הלאומי עד לבלי התר, תרם לעיצובו של היהודי הישראלי ועשה שלבו יאה גם בעם הארץ הערבי. הצרה היא, כידוע, אך זאת שהפלשתינים מסרבים להיות האינדיאנים במשחק הרמים הזה. כרי להיחלץ מן הצרה הזו חייב הישראלי לעבור תמורה נפשית עמוקה ולהפוך עצמו ממתנגח לבן הארץ, מזר למי קומי. אבל זו, התמורה הנפשית, מתממה.